

přehled o současném stavu a problematice marxistické i buržoazní filosofie a sociologie; sem zařadil i kritiku buržoazní kritiky marxistického učení o třídách a třídním boji a teorie „revoluce managerů“. V druhé části knihy („O některých formách buržoazní a revizionistické kritiky marxismu“) se z bohatého materiálu, který mu dnešní kritikové marxismu poskytli, zaměřil nejdříve na katolickou a existencialistickou (zvl. Sartrovu) polemiku s marxismem a na revizionismus uvnitř dělnického hnutí. Největší pozornost však věnoval analýze novokantovství jako „filosofickému a sociologickému základu „demokratického socialismu“ a teoriím o automatickém přechodu od kapitalismu k socialismu. Iribadžakovovy soudy se opírají o poměrně bohatý materiál z poválečné doby, pokud vyšel asi do r. 1957. Snad je třeba ještě uvést, že M. T. Jovčuk ve svém doslovu ke knize, vedle některých jiných připomínek, vytýká autorovi i příliš široké vymezování pojmu „revizionismus“. Iribadžakov totiž revizionismus ztotožňuje prakticky s jakoukoliv „revizí marxismu“; chápe ho — bez nějakého dalšího omezení — jako každou „ideologii, která se snaží spojit některá marxistická tvrzení s buržoazní ideologií a která zároveň chce vystupovat jako ideologie dělnického socialistického hnutí“ (str. 293).

Jiří Gabriel

H. Lutzenberger, *Das Glaubensproblem in der Religionsphilosophie der Gegenwart in der Sicht von Karl Jaspers und Peter Wust*, München 1962. — Hlavní filosofické spisy P. Wusta vycházely již v třicátých letech, avšak — jak o tom svědčí i Lutzenbergerova disertační práce — větší pozornosti se jim dostalo teprve po válce. Lutzenberger rozdělil svůj výklad do dvou částí: v první se věnuje filosofickému systému K. Jaspere, v druhé pak rozebírá názory Wustovy. Autor prohlašuje Wusta za předchůdce těch filosofů, kteří se dnes — vycházejíce rovněž z pojmu existence člověka — snaží ubránit obvyklému pesimistickému ladění existencialistického pohledu na svět a člověka. Společné rysy Jasperevy a Wustovy filosofie, především však jejich odlišnosti (Wustovu snahu vycházet z pozitivních zkušeností člověka, zdůraznění významu křesťanského náboženství při hledání „nové jistoty“, atd.) dokumentuje podrobným rozбором Jasperevy „víry filosofické“ a Wustovy „víry náboženské“. Povahu Wustovy filosofie dobře vystihuje název jiné práce, kterou Lutzenberger uvádí v seznamu literatury: E. Hein, Peter Wust, ein Weg von der Existenzphilosophie zur philosophia perennis. V dodatku Lutzenberger ještě krátce komentuje Bollnowovu knížku, *Neue Geborgenheit* (1955); také Fr. Bollnow se vrací k otázce, kde hledat východisko z oné krize, za jejíž projev — nikoli však dosud řešení — považuje i existenciální filosofii. — H. Lutzenberger je zákem Aloyse Wenzla, známého představitele současného „kritického realismu“. (Připomínám nedávnou polemiku J. B. Molčanova a I. B. Novikova — *Voprosy filosofii* 1960/11 a 1962/7 — s A. Wenzlem — *Osteuropa Naturwissenschaft* 1961/1 a *Zur sowjetischen Kritik des kritischen Realismus*, München 1962.)

Jiří Gabriel

*Scripta Hierosolymitana. Vol. VI — Studies in Philosophy*, Jerusalem 1960, 315 s. — Sborník obsahuje 8 příspěvků, tematicky velmi různých, třebaže většina z nich se týká historickofilosofické problematiky (Aristoteles, Kant, Maimon, Hegel, Collingwood...). Jedinou prací, zaměřenou spíš na aktuální otázky filosofie nežli na její historii, je stať „*The Need for a Courageous Philosophy*“ (Potřeba odvážné filosofie); jejím autorem je S. H. Bergman, redaktor sborníku — a také autor předmluvy, v níž mj. vyjadřuje přesvědčení, že všichni filosofové, žijící „v jednom světě“, by měli usilovat o „obecný, všelidský charakter“ svého myšlení. Svě představy o všelidském charakteru filosofie objasňuje Bergman až ve svém článku. Ukládá v něm nejdříve — odvolávaje se na Jaspere — filosofii úkol, podniknout „něco“ proti hrozbě nihilismu, jehož pramenem je slepá úcta před hmotou, strojem a vědou — a podobně jako Jaspers ztotožní nakonec toto „něco“ s návratem člověka k bohu. Může však filosofie, táže se Bergman, přivést člověka zpět k bohu, jestliže si lidé zvykli dívat na „svět jevů“ jako na jedinou a pravou skutečnost? Na tuto otázku prý Jaspers neodpovídá, zato Bergman na ni odpovídá velmi jednoduše: je prostě třeba zaměřit (nebo alespoň doplnit) „horizontální“ (= vědecké = kauzální = kvantifikující) pojetí světa pojetím „vertikálním“, tj. nazíráním všech věcí a jevů „shora“, z hlediska jejich smyslu a jejich vzájemných souvislostí skrze boha („... everything is mutually dependent and everything is connected with everything through God“), aby byl člověk definitivně zachráněn před nebezpečím utilitarismu, materialismu a technologie. Námitku (kterou si ostatně sám vykonstruoval), že se snad člověk ani nemůže povznést do takové výše, aby nazíral věci „shora“, vyvrací Bergman stejně „odvážně“ poukazem na pythagorejce, novoplatoniky a indické jóginy, kteří prý již